

Bulletin Maart 2011

Bloeyendael in kleur!

In ons mooie park zijn het hele jaar door prachtige kleuren te bewonderen. Aan het einde van de winter ontluikende sneeuwkllokjes en andere bolgewasjes, gevolgd door allerlei pril groen. En dan in het voorjaar de grote uitbarsting van bloemenpracht van diepgele dotterbloemen langs de sloten tot de helderblauwe korenbloemen op de wildakker. In de zomer het vergelen van het gras en bronzen van de zaden. Daarna in de herfst het verkleuren en uiteindelijk afvallen van de bladeren. 's Winters lijken de kleuren teruggebracht tot tinten van grijs, zeker als er zo uitzonderlijk veel sneeuw ligt als afgelopen december. Maar juist dan kan het gebeuren dat de zon ineens een gouden glans geeft aan het riet. Deze keer geven we ons bulletin ook wat kleur. Omdat Stichting Bloeyendael in december 20 jaar bestond, permitteren we ons deze bescheiden luxe voor de omslag. Het geeft ons de mogelijkheid om eindelijk ook eens ons mooie logo en een paar prachtige foto's van Laurens van Leeuwen in kleur weer te geven.

In de afgelopen periode hebben we met vereende krachten de paden bladvrij gemaakt en al het snoeihout weggesleept. Nieuw is dat we begonnen zijn om het riet in het park nu met een vaste regelmaat te snijden en af te voeren. Later vertellen we u hier meer over.

Oud-voorzitter Jan Weggemans staat stil bij ons 20-jarig bestaan. Verder praten wij u in dit bulletin bij over actuele ontwikkelingen en gaan we dieper in op de helmbloemen en mossen in het park. Ook bereikbaarheid en waterkwaliteit van Bloeyendael komen aan de orde. En heeft u 8 april al genoteerd voor onze traditionale voorjaarsreceptie? (TR)

Voorjaarsreceptie

Het is inmiddels traditie geworden om gezamenlijk het voorjaar in Bloeyendael te verwelkomen. Ook dit jaar nodigen wij daarvoor weer graag onze donateurs, vrijwilligers en relaties uit, en wel op vrijdag 8 april. In het park zijn de bolgewassen dan volop te zien en de broedvogels uitbundig te horen. En als het weer meewerkt kunnen we vanaf het terras de heemtuin in prille voorjaarsdracht bewonderen. Ook zullen we kort stilstaan bij het 20-jarig jubileum van Stichting Bloeyendael. Wij zien u graag op 8 april om 17 uur! (TR)

Twintig jaar Stichting Bloeyendael is een enorme prestatie

De doelstelling van de Stichting, het behoud en ontwikkelen van de natuur in het gebied van het park en de omgeving is de moeite waard om na te streven. De vervreemding van veel mensen van de natuur is verontrustend. Het is goed dat je – zo dicht bij je huis of werkplek – een leuke wandeling kunt maken en een frisse neus kunt halen in een stukje echte natuur. Voor sommigen is het vanzelfsprekend dat er zo'n natuurpark is. De gemeente legt het aan en daarna zorgt de gemeente ervoor dat het onderhouden wordt?

Regelmatig werken er allerlei mensen (jong en oud, mannen en vrouwen) in een werkoutfit in het park om hooi uit te slepen of om snoeihout weg te brengen, bollen te poten, vuil te rapen, etc. De groendienst van de gemeente zorgt voor het machinale beheer zoals maaien en snoeien. Een gelukkige combinatie, want anders was door de bezuinigingsdrang bij de gemeente het natuurpark Bloeyendael mogelijk allang gesneuveld.

pad langs rietkraag bij waterlelievijver (foto Laurens van Leeuwen)

Vijf factoren bepalen vooral het succes van Bloeyendael. Ten eerste natuurlijk een actief en doelgericht werkend bestuur onder de stimulerende leiding van Ton Rennen. Het attent volgen van het gemeentelijke beleid, lobbywerk en het uitvoerende werk (doen wat is afgesproken) in het park is allemaal nodig. Ten tweede de kennis van de natuur, zoals die wordt uitgedragen door mensen als Theo de Ronde (tevens imker in de heemtuin). Ten derde de bereidheid van de mensen die bij de gemeente de uitvoerende taken verrichten om daadwerkelijk samen te werken met de Stichting Bloeyendael. Dat is pas actieve participatie! Als vierde punt noem ik de jarenlange trouwe inzet van vrijwilligers. Er vallen wel eens vrijwilligers af, maar er komen ook weer nieuwe bij. Toch zijn het er altijd net te weinig! Het buitenwerk is gezond, soms zwaar, maar er zijn ook lichtere klussen. Het buiten werken in een groep mensen die je eigenlijk alleen kent van dit werk in het groen, is een verrijking van je leven. Als je mee wilt doen, is het nu bij de 20e verjaardag hét moment om daar mee te starten. Doe het ZELF, start in tweeduizend ELF.

De vijfde succesfactor is de trouwe achterban van donateurs die door hun aantal en hun financiële steun de stichting legitimatie geeft en het mogelijk maakt die extra dingen te doen die in een natuurpark van belang zijn. Aan niemand kan direct voordeel van het “wonen nabij Park Bloeyendael” worden toegerekend. Steun aan de Stichting Bloeyendael als vrijwilliger of donateur is een belangeloze steun in het belang van het behoud van natuur bij de stad. Fiscaal gestimuleerde steun voor een goed doel, dat (gelukkig) niet afhankelijk is van overheidssubsidies. Je steunt het park en je kunt zelf zien dat het nodig en goed is.

Als oud-voorzitter van de Stichting Bloeyendael ben ik trots op al die mensen die – elk op hun manier – het werk van de Stichting Bloeyendael steunen. Als wij onze leefomgeving goed willen onderhouden, kunnen wij allemaal wat doen, ieder op zijn of haar eigen manier. (Jan Weggemans, voorzitter van 1991 tot 2006)

Waterkwaliteit Bloeyendael

Voor de argeloze wandelaar lijkt het water binnen Bloeyendael in verbinding te staan met de Biltse Griff. Tijdens de aanleg van het park in 1975 tot het voorjaar 1976 was dat voor een paar sloten wel het geval. Onder meer vanwege de slechte waterkwaliteit van het Biltsegrift-

Stuw onder brug nabij Biltse Griff

water vonden de betrokken mensen van de gemeente het beter om al het water van het park te isoleren van het "buitenwater". Dit is de kwaliteit van de waterpartijen in Bloeyendael zeker ten goede gekomen. Één sloot echter had echter toch een zodanig gehalte aan PAK's (Poly Aromatische Koolwaterstoffen), dat deze volgens de voorschriften aanvankelijk niet gebaggerd kon worden. In 2006 bleek bij de bemonstering van bagger uit die sloot, dat het gehalte sinds de meting van 1992 door natuurlijke vervluchtiging en afbraakprocessen zover was verminderd dat baggeren, normale afvoer en opslag mogelijk was geworden.

De waterscheidingen bestaan uit hardhouten schotten, soms dubbel uitgevoerd met grond er tussenin om lekkages en het eventuele drukverschil beter te kunnen opvangen. Omdat de stuwen onopvallend zijn weggewerkt onder de bruggen, is er geen verstoring in het blikveld van de wandelaar te zien. Het geheel doet daardoor nog steeds "natuurlijk" aan.

Het zal u duidelijk zijn, dat het water van sloten en vijvers in Bloeyendael door de isolatie zijn oorsprong heeft in regenwater en grondwater. Tot in de jaren 1980 was op enkele plekken ook nog kwel(water) waarneembaar, maar dat is nu bijna verdwenen. Alleen in de historische sloot, die vanaf de slagbomen op de Galileïlaan recht naar de Biltse Grift loopt, kan men bij aanhoudende vorst nog duidelijk twee plekken zien die later dichtvriezen dan de rest van de sloot.

Het regenwater, grondwater en kwel zijn naar de aard van hun oorsprong relatief schoon. Dit is belangrijk voor de ontwikkeling van een hoge biodiversiteit in de micro- en macrofauna van de sloten en vijvers. Goed onderhoud is ook hiervoor een vereiste.

(TdR)

Voorjaarshelmbloem of holwortel?

Ieder voorjaar opnieuw geven de helmbloemen met hun lilarose of witte bloemen op de vochtige en schaduwrijke plaatsen van Bloeyendael kleur aan de nog vaak kale en grauwe bodem. In sommige jaren is er langs de noordzijde van de Rijsweerdsewetering een tapijt van wel 20 meter lang te zien van enkel voorjaarshelmbloemen.

In Nederland komen twee soorten uit het geslacht Helmbloem van de Papaverfamilie voor: de Vingerhelmbloem (*Corydalis solida*) en de Holwortel (*Corydalis cava*). Waarschijnlijk is alleen de Vingerhelmbloem beneden de grote rivieren inheems en vandaar door menselijk toedoen over Nederland verspreid. Beide planten worden daarom ook wel gerekend tot de stinseplanten.

De Vingerhelmbloem, in de volksmond ook wel Voorjaarshelmbloem genoemd of Vogeltje-op-kruk, groeit op enigszins schralere plekken dan de Holwortel.

De Holwortel komt in Bloeyendael aanzienlijk minder voor dan de Vingerhelmbloem. Het onderscheid lijkt niet voor iedereen even gemakkelijk. Daarom volgen hier enkele veldkenmerken. Gemiddeld zijn de bloemen van de Vingerhelmbloem wat kleiner (1,5 – 2,5 cm) dan die van de Holwortel (2 – 3 cm). De bladeren van de Vingerhelmbloem zijn ook kleiner en zijn meer gedeeld dan de forsere bladeren van de Holwortel. De schutbladen van de bloemen zijn bij de Vingerhelmbloem handvormig ingesneden, maar bij de Holwortel gaafrandig. Aan de voet van het onderste stengelblad zit bij de Vingerhelmbloem een schedeachtige schub, die bij de bladen van de Holwortel ontbreekt. De wortel van de Vingerhelmbloem is een kleine knol die van binnen gevuld is. De wortel van de Holwortel kan wel zo groot worden als een kleine vuist en is, zoals de naam al aangeeft, voorzien van een flinke holte. Dit laatste kenmerk a.u.b. niet controleren, want daarmee vernielt u de plant en zijn zaadproductie welke van belang is voor de verspreiding van de soort.

Voor een goede zaadproductie zijn de helmbloemen aangewezen op een kruisbestuiving. Het zijn vooral de hommels die hiervoor zorgen. Soms kan men zien dat hommels ook "roofbouw" plegen, door in de spoor van de bloem een gat te bijten om zo sneller de nectarbron te bereiken zonder bestuivingwerkzaamheden te verrichten.

Voor de verspreiding van hun zaden roepen de Vingerhelmbloem en de Holwortel de hulp in van mieren. Evenals bij een paar honderd andere inheemse planten dragen de zaden van de helmbloemen een aanhangsel (arillus), wanneer dit oliehoudend is, wordt het aanhangsel een mierenbroodje of elaiosoom genoemd (Grieks elaión=olie). Bepaalde soorten mieren

holwortel

verslepen de zaden naar hun nest en eten onderweg of in het nest het aanhangsel op. De zaden blijven dan achter of worden uit het nest weer naar buiten gebracht. In de praktijk blijkt dit zeer effectief. Wanneer de bodemgesteldheid gunstig is, kan een betrekkelijk klein aantal planten binnen enkele jaren al zorgen voor een aardig veldje Vingerhelmbloemen. De bloeitijd van de helmbloemen in Bloeyendael varieert per jaar van half maart tot half mei. Bij warm voorjaarsweer zijn zij veelal einde april uitgebloeid. (TdR)

Zie ook: http://www.soortenbank.nl/soorten.php?soortengroep=flora_nl&id=1460

Provinciehuis verkocht

Eind januari maakte de provincie Utrecht bekend dat de huidige provinciekavel inclusief gebouwen en tuin voor 22 miljoen euro is verkocht aan een particuliere belegger, De Waal Beheer BV. Naar wij hebben begrepen blijven alle gebouwen gehandhaafd. Uit oogpunt van duurzaamheid is dit een goede zaak. En wij zijn met name positief over de laagbouw omdat deze goed in het omringende groen past en ook een menselijke maat heeft. De Waal geeft zelf aan dat deze belegging altijd rendabel is te maken met kantoren. Dat komt goed uit want de provinciekavel heeft een kantoorbestemming. Toch denkt De Waal kennelijk ook aan (deels) andere bestemmingen voor de gebouwen. Wij zijn hier kritisch over, zeker als het gaat om bestemmingen, zoals horeca en studentenhuisvesting, die een bedreiging vormen voor de rust en de natuurwaarden van Bloeyendael.

Over de huidige provincietuin is nog niets bekend. Omdat deze naadloos aansluit bij Park Bloeyendael hebben wij bij gedeputeerde Binnekamp aangeboden het beheer van deze tuin op ons te nemen samen met de gemeente Utrecht. Dus in de succesvolle en kostenbesparende formule zoals we die al 20 jaar in praktijk brengen in Bloeyendael. Voorwaarde

is dat het natuurlijke karakter van de tuin en de openbare toegankelijkheid behouden blijven. Dit aanbod hopen we binnenkort ook met de nieuwe eigenaar te bespreken.

Fortistuin straks wel toegankelijk?

Maar er is straks ook een nieuwe provincietuin, namelijk de huidige Fortistuin! Oorspronkelijk zou Fortis deze tuin natuurlijk inrichten en openbaar toegankelijk maken, maar dat is heel anders uitgekapt. Over smaak valt niet te twisten, maar de onder architectuur aangelegde strakke tuin met rijen berken en heggen voldoet hier in het geheel niet aan. Dankzij hekken, doornstruiken en verbodsborden waagt niemand zich in deze tuin, zelfs het Fortis personeel hebben wij er nooit in kunnen betrappen. Behalve dan een Japanse delegatie die in zijn geheel van de wat gekunstelde brug is afgedegen. Wij hebben gedeputeerde Binnekamp gesuggereerd om het oorspronkelijke plan alsnog uit te voeren. De provincie heeft in 2010 de Coalitie voor Biodiversiteit getekend en de omvorming tot een natuurlijke, soortenrijke en openbare tuin past hier uitstekend in. Wij weten dat ook in het provinciale apparaat hiervoor veel belangstelling is. We hebben aangeboden ideeën te leveren en het beheer van de tuin samen met de gemeente op ons te nemen. De provincie had nog niet nagedacht over de nieuwe tuin en vond het duidelijk een interessant aanbod. We verwachten binnenkort samen met de gemeente en de provincie in overleg te treden om de plannen nader uit te werken. Het zou toch mooi zijn als er straks extra openbaar natuurgroen beschikbaar komt. (TR)

Bereikbaarheid van Bloeyendael

We moeten het maar eerlijk zeggen: het is niet makkelijk om de auto kwijt te kunnen bij het park. Gelukkig komen de meeste bezoekers te voet of per fiets, maar sommige bezoekers lukt dat niet (meer). Die komen dan wel nog graag om een klein ommetje te maken, al of niet achter de rollator. Met de bus is het park prima bereikbaar vanuit de stad: lijn 11 (richting UMC WKZ) brengt u in 12 minuten vanuit het station tot aan het provinciehuis aan de Pythagoraslaan (zie ook het kaartje op de achterkant van dit bulletin). Op werkdagen gaat de bus elke 5 minuten, daarbuiten iets minder frequent. En vanuit de provincietuin kunt u al wandelend Bloeyendael binnen.

Met de auto is het ronduit lastig, zeker tijdens kantooruren. De auto kunt u uitsluitend kwijt langs de Archimedeslaan waaraan paviljoen Bloeyendael Binnen is gelegen. De Archimedeslaan komt u alleen maar in vanaf de Biltsestraatweg (2e afslag rechts vanaf de Berekuil). Vanaf de andere kant kunt u er niet in vanwege een bussluis. Ongelukkig genoeg geldt er tijdens kantooruren een parkeerverbod aan beide zijden van de Archimedeslaan. Dit

is oorspronkelijk ingesteld vanwege busvervoer naar de kantoren. Wegens gebrek aan belangstelling is deze busdienst vervallen. Het parkeren wordt sedertdien gedoogd onder de verbodsborden en aan beide zijden van de weg staan de auto's meestal bumper aan bumper geparkeerd. Merkwaardig, want voor een incidentele bus of vrachtwagen is dan onvoldoende

Archimedeslaan tijdens kantooruren

ruimte: we hebben er al een paar vast zien zitten. Het ligt voor de hand om dan aan één zijde een parkeerverbod in te stellen en dat dan ook te handhaven. Als dat verbod dan geldt aan de kant van Bloeyendael zijn we ook meteen van het probleem verlost dat er in de berm wordt geparkeerd. We gaan dit maar weer eens aankarten bij de gemeente.

Hessingstaete

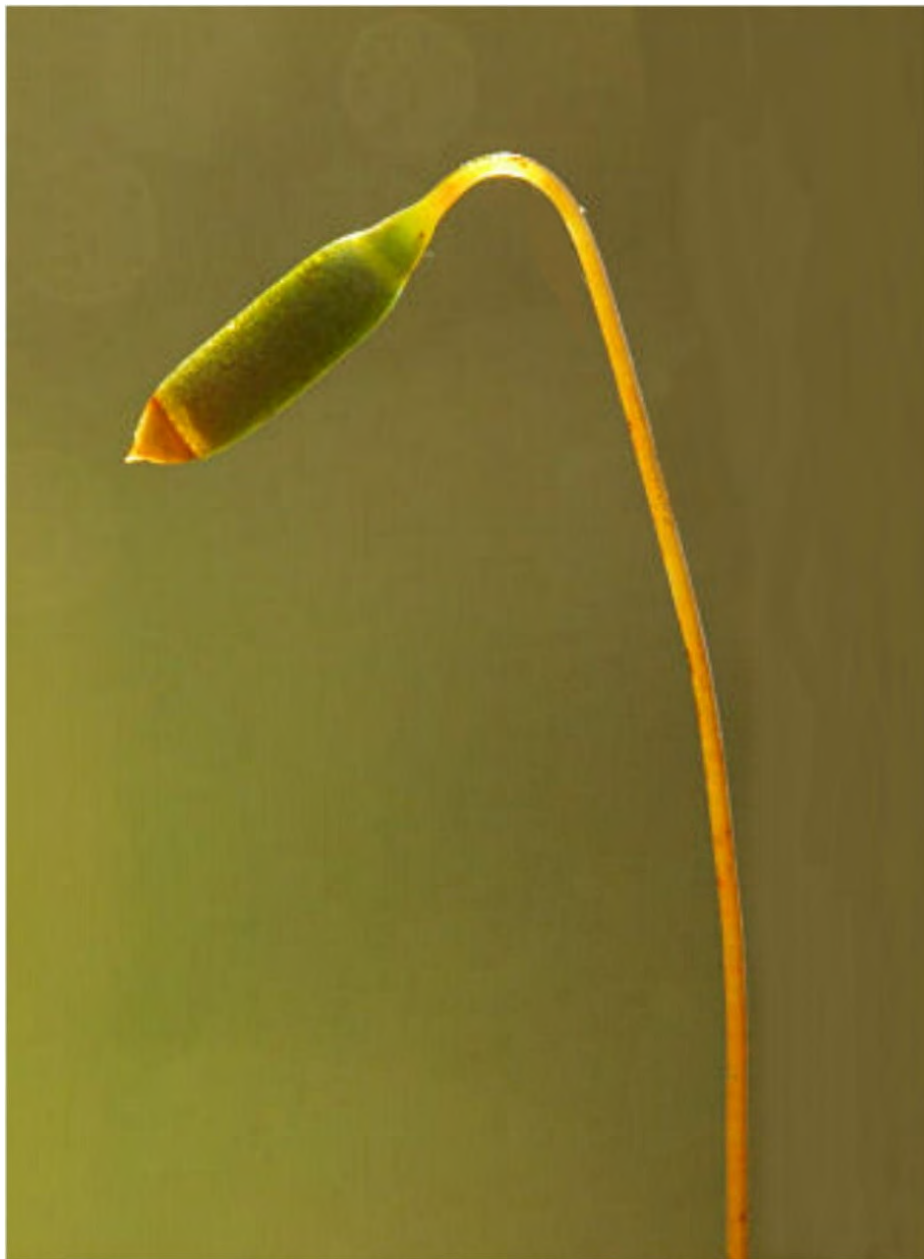
Zoals trouwe lezers weten verzet Stichting Bloeyendael zich van meet af aan tegen de naam 'Park Bloeyendael' waaronder auto importeur Hessing een project met luxe woningen wil gaan ontwikkelen. En dat op nog geen kilometer afstand van ons Park Bloeyendael. In het vorige bulletin meldden wij u dat er bij de gemeente De Bilt bezwaren tegen het project waren ingebracht. Deze bezwaren zijn inmiddels afgewezen, maar er lopen beroepsprocedures. Het project kan van start, maar dit keer heeft Hessing zelf voor vertraging gezorgd door onenigheid met de oorspronkelijke aannemer. Er is inmiddels een nieuwe aannemer en die gaat naar verluid in april van start met de sloop van de gebouwen en het verwijderen van enkele hectares (!) asfalt. De gemeente De Bilt heeft nog altijd niet gereageerd op onze brief van mei 2010, waarin wij met klem vragen om de naam Bloeyendael niet toe te staan voor officiële namen van straten en wijk.

In het vorige bulletin meldden wij u al over een vergissing die de politie had begaan bij een melding vanuit het Hessing terrein waarbij men dacht dat het zich in Park Bloeyendael afspeelde. Inmiddels hebben ook ambulance diensten en brandweer bij De Bilt aangegeven dat zij moeilijkheden voorzien bij Hessing's misleidende naamkeuze. Deze heeft zich inmiddels publiekelijk beklagd over de kritiek die hij over zich heen heeft gekregen met zijn project, zoals over de naamkeuze. Dit verbaast hem ten hoogste, want er zou ooit op zijn terrein een vingerhoedenfabriek met die naam hebben gestaan. Hij vergeet daar bij gemakshalve dat er al in 1660, ruim voor de vingerhoedenfabriek denken wij zo, een buitenhuis 'Bloeyendael' in ons park heeft gestaan. Bovendien, Park Bloeyendael bestaat al sinds 1976. Niet zielig doen, meneer Hessing, wie kaatst moet de bal verwachten! (TR)

Meer dan 50 soorten bladmossen

Mossen staan niet altijd in een positieve belangstelling van mensen. Bezitters van gazons vinden het maar wat ergerlijk, wanneer er veel mos in hun gazon voorkomt en grijpen vaak naar milieuvriendelijke mosdoders. Jammer eigenlijk, want de ontwikkeling van deze mossen in het gazon is immers één van de spontane reacties van de natuur in een poging om het door de mens in beslag genomen terrein terug te vorderen.

Met de fraai uitgevoerde "Fotogids Mossen" van Klaas Dort en medewerkers, die vorig jaar door de KNNV op de markt is gebracht, kan een ieder zich verbazen over de rijkdom aan vormen en groenschakeringen van meer dan zeshonderd mossen. Na enig inwerken leent de gids zich bijzonder goed voor het determineren van het merendeel van de in Nederland en België voorkomende mossen aan de hand van het fotomateriaal. In het bulletin van juli 2010 maakten wij al melding van de inventarisatie van de in het gebied van Bloeyendael voorkomende mossen door Matthijs van Hoorn (KNNV Zeist) en Jouke van der Kamp (KNNV Utrecht). Tot nog toe zijn er meer dan vijftig soorten mossen gedetermineerd.

sporenkapsel zonder huikje

Ook zonder gids kunt u nu in het voorjaar al genieten van de verscheidene mossorten op de verschillende groeiplaatsen in Bloeyendael. In het voorjaar zijn ook vaak de sporenkapsels goed waarneembaar. In het sporenkapsel worden de sporen gevormd, waarmee het mos zich ongeslachtelijk voortplant. De meest opvallende kapsels zijn die welke op een haardunne steel uit de top van een mosplantje groeien. Wanneer het sporenkapsel pas is gevormd, is nog vaak een vliezig kapje over de top van het sporenkapsel aanwezig, het zogenaamde huikje. Dit valt later af. Als de sporen rijp zijn, breekt het deksel aan de top van het sporenkapsel af en komt de opening vrij waardoor de sporen het luchtruim kunnen kiezen. Dit gebeurt alleen onder gunstige, droge omstandigheden. Met de wind kan het mos zich zo over grote afstanden verspreiden. Let u eens tijdens uw wandelingen op deze bijzondere sporenplanten die tussen het gras, op de bast van bomen, op dood hout, steen en beton groeien. Wilt u een en ander nader bekijken, neemt u dan vooral een loop mee. Bij het determineren hebt u deze zeker nodig.(TdR)

JAARPROGRAMMA 2011 PUBLIEKSACTIVITEITEN

ACTIVITEIT	DATUM	TIJD
VOORJAARSRECEPTIE	vrijdag 8 april	17u – 19u
OPEN ZONDAG	zondag 10 april	13u – 17u
klussenochtend	zaterdag 23 april	10u – 13u
OPEN ZONDAG	zondag 8 mei	13u – 17u
DAG VAN HET PARK	zondag 29 mei	13u – 17u
OPEN ZONDAG (ook imkerij Bloeyendael)	zondag 12 juni	13u – 17u
zomerhooien	zaterdag 9 juli	10u – 16u
zomeravondhooien	dinsdag 12 juli	19u – 21u
zomeravondhooien	woensdag 13 juli	19u – 21u
zomeravondhooien	donderdag 14 juli	19u – 21u
zomerhooien	zaterdag 16 juli	10u – 16u
afhalen van de akker	zaterdag 20 augustus	10u – 16u
OPEN ZONDAG	zondag 11 september	13u – 17u
nazomerhooien	zaterdag 24 september	10u – 16u
nazomerhooien	zaterdag 1 oktober	10u – 16u
bollen poten	zaterdag 8 oktober	10u – 16u
paden vrijmaken van bladeren	zaterdag 19 november	10u – 16u

Word donateur van de Stichting Bloeyendael!

Wie (minimaal) 12 euro stort op ING rekening 344 6650 t.n.v. Stichting Bloeyendael in Utrecht onder vermelding van 'nieuwe donateur' ontvangt een informatiepakket. Vermeld daarbij wel uw adresgegevens. Donateurs krijgen periodiek het bulletin thuisbezorgd met informatie over het park en de omgeving. Donaties aan de stichting zijn aftrekbaar van belastingen.

U kunt zich ook als donateur aanmelden via www.bloeyendael.nl

wandelen in Bloeyendael (foto Laurens van Leeuwen)

Bent u geïnteresseerd in werk als vrijwilliger in natuurpark Bloeyendael (snoeihout slepen in de winter, hooien in de zomer, paden bladvrij maken in de herfst, graanakker beheren, vuilrapen, nestkastbeheer, etc) dan wel in andere werkzaamheden, zoals bezorging van bulletins? Mail ons voor inlichtingen info@bloeyendael.nl of bel 06 – 4500 5700. Meer informatie op onze website www.bloeyendael.nl.

